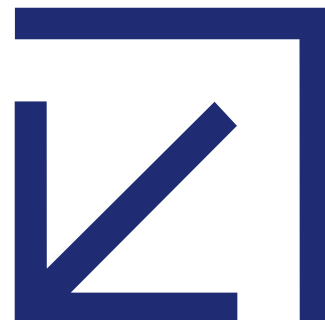

Laps ja sotsiaalne keskkond

Koostanud

Urve Kask, sotsiaalstatistika osakonna juhataja

Tiiu-Liisa Rummo-Laes, analüütik

Piia-Piret Eomais, analüütik

Gleb Denissov, juhtivstatistik

Lapsed rahvastiku koosseisus

2004. aasta 1. jaanuaril oli Eestis 1 351 000 elanikku, neist 0–14-aastasi lapsi 16% (215 700 last, neist tüdrukuid 104 900 ja poisse 110 800) ja 15–19-aastasi noorukeid 7,9%. 15 viimase aasta jooksul on 0–14-aastaste laste osatähtsus vähenenud 6,4 portsendipunkti, mida on põhjustanud ühelt poolt sündimuse langus, teiselt poolt rahvastiku vanusstruktuur ja selle muutumine, mis on omakorda mõjutatud nii väljarändest kui ka mõnevõrra pikenenud elueast 1990. aastatel.

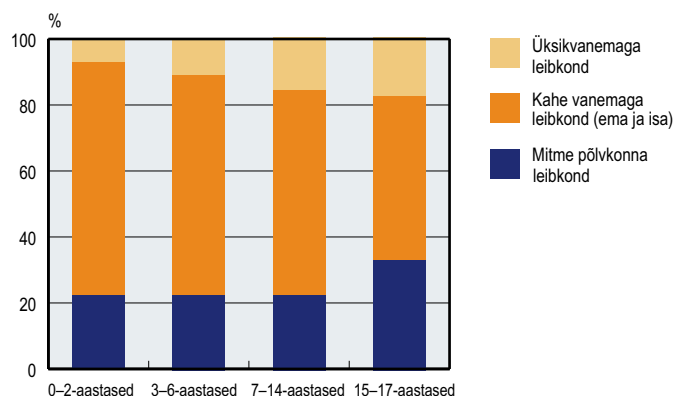
Aasta	0–14-aastaste laste osatähtsus rahvastikus, %
1959*	22,7
1989*	22,4
2000*	18,1
2004**	16,0

* Rahvaarv rahvaloenduse järgi.

** 2004. aasta rahvaarv on arvestuslik.

Laste kasvukeskkond

Enamik 0–17-aastastest (üle 60%) kasvab kahe vanemaga leibkonnas ja veidi üle viiendiku mitme põlvkonna leibkonnas, üksikvanemaga leibkonnas kasvab kümnendik. Üksikvanemaga leibkonnas on kõige vähem 0–2-aastasi lapsi (6%) ja kõige enam 15–17-aastasi (17%). Kui võrrelda koolieelikute ja koolilaste peresid, on nende struktuur üsna sarnane. Samuti nagu kuni 6-aastasi koolieelikuidki kasvab kõige rohkem koolilapsi kahe vanemaga leibkonnas.

Joonis 1.
Lapsed leibkonna tüübi, 2004

Lapsevanema sotsiaalne staatus ja sissetulek

Eestis on sündimuse ja abiellumuse suhtarvud sarnased Põhjamaadega, kus üksikvanema osatähtsus on suur. Majanduskeskkond peaks kahe vanemaga lastel üldiselt soodsam olema kui üksikvanemaga lastel. Siiski ei sõltu majanduskeskkond mitte niivõrd mõlema vanema olemasolust, kuivõrd just nende sotsiaalsest staatuses (töötav, töötu, mitteaktiivne) ja sissetulekust. Üle poole lastest kasvab leibkonnas, kus on mitu aktiivses eas täiskasvanut ja nende hulgas kaks või enam töötavat. 30–40% lastest elab leibkonnas, kus vähemalt üks leibkonnaliige töötab. 0–2-aastaste laste kasvukeskkond erineb tavapärasest: 38% neist elab leibkonnas, kus on kaks töötavat vanemat, samas 52% aga ühe töötava lapsevanemaga leibkonnas. Paljudel juhtudel on see tingitud asjaolust, et emad on jäänud lapsehoolduspuhkusele ja seega langenud mitteaktiivsete kategooriasse. Töötavate liikmetega leibkonna laste sotsiaalset kasvukeskkonda võib eeldada soodsaks. Raskem on olukord 10% lastel, kelle vanemad on töötud või mitteaktiivsed. Niisiis peavad nad toime tulema vaid toetusrahaga, mis ei taga lastele head kasvukeskkonda.

Peretoetused

Lastega peredele on abi peretoetustest. 2004. aastal maksti peretoetusi kokku 2 miljardit krooni. 2003. aastaga võrreldes suurenesid peretoetused märkimisväärselt: peredele kulutati 723 miljonit krooni ehk 52% rohkem. Lapsetoetust maksti 283 700 lapsele (õppijatele makstakse toetust ka pärast täisikka jõudmist), mis on 88% 0–19-aastaste arvust (keskharidus omandatakse üldjuhul 19-aastaselt). Igale lapsele kulutas riik 2004. aastal keskmiselt 6522 krooni, igale toetust saavale lapsele aga 7423 krooni.

Eluruumid

Hinnates leibkonna eluruumi suurust ja seisukorda laste olemasolu aspektist, saab järeldada, et olenemata leibkonna tüübist, muutuvad laste lisandumisel elamistingimused kitsamaks. Kui lasteta leibkonna eluruumi suurus on keskmiselt 30 ruutmeetrit liikme kohta, siis vähemalt kolme lapsega leibkond elab kaks korda kitsamates oludes. Kõige kitsamalt elavad 0–6-aastaste lastega leibkonnad — neil on vaid 16,9 ruutmeetrit liikme kohta; 19,5 ruutmeetrit leibkonnaliikme kohta tuleb 7–17-aastaste lastega leibkondadel, veidi enam ruumi on 0–17-aastaste lastega üksikvanema leibkonnal — liikme kohta 21,9 ruutmeetrit.

Enamik lastega leibkondi elab kortermajades: 0–6-aastaste lastega 76%, 7–17-aastaste lastega 68%, 0–17-aastaste lastega üksikvanema leibkondi koguni 85%.

Laste haridustee

Eesti arengu olulisi eeldusi on kvaliteetne haridus, mis peab olema kättesaadav kõikidel haridustasemetel.

Alusharidus

Alusharidus ei ole küll kohustuslik, kuid paljud vanemad eelistavad lasteaeda kodule, sest peale hoiu annab koolieelne lasteasutus ka hea kooliks ettevalmistuse. Alushariduse õppekava järgi tutvustatakse lastele koolitüüpi keskkonda ja arendatakse püsivust, et lapsel oleks julgem ja kindlam alustada kooliteed. Õppekavad on koostatud vähemalt 3-aastastele lastele, sest nooremate laste puhul on raske korraldada süsteemset ja järjepidevat õpet. Kvaliteetne alusharidus aitab ennetada nii tulevasi õpiraskusi põhikoolis (seega ka põhikoolist väljalangemist) kui ka üldisi toimetuleku- ja sotsiaalprobleeme. Uuringutega on tõestatud, et varases lapseas alustatu mõjutab positiivselt õppimist ja tööelu. Eestis on lapsevanemad alushariduse tähtsust enesele hästi teadvustanud, kuid kindlasti on põhjuseks ka vanemate soov kiiresti tööturule naasta perede majandusliku kitsikuse tõttu: lasteaedades ja -sõimedes käivate laste osatähtsus on järjepidevalt kasvanud. 1995. aastal osales alushariduses vaid 56% 1–6-aastastest lastest, 2004. aastal oli see näitaja juba 70%. 3–6-aastastest lastest käis 1995. aastal lasteaias 65%, 2004. aastal juba 85% (tabel 1).

Tabel 1.
Lapsed lasteasutustes,
1995, 2000, 2002–2004 (aasta lõpul)

	1995	2000	2002	2003	2004
Lasteasutuste laste osatähtsus 1–6-aastaste vanuserühmas, %	56	67	67	69	70
Lasteasutuste laste osatähtsus 3–6-aastaste vanuserühmas, %	65	79	80	83	85

Eesti alushariduse kättesaadavusega on raskusi. Probleemid algavad juba pärast lapse sündi — kui kohe lapsele nime ei pane ja lasteaia järjekorda ei registreeri, siis sõimekohta ei saa. Järjekorrad on pikad ja kohti napib, eriti kriitiline on olukord sõimekohtadega. Ometi peaks alusharidus olema kättesaadav kõigile, kes seda soovivad. 2004. aastal ootas lasteaia kohta ligikaudu 16 000 last (tabel 2), nende arv on järjest kasvanud (kuigi koolieelikute arv on vähenenud, v.a aastal 2004). Näiteks 2000. aastal ootas lasteaia kohta 6500 last, 2003. aastal aga 13 800. Samas on lasteaedade arv vähenenud: 2000. aastal oli neid 635 ja 2004. aastal 592, mis tähendab ka normatiivsete kohtade vähenemist.

Asutuse tüüp	Asutused	Normatiivsed kohad	Järjekord
Lastesõim	8	336	603
Lasteaed	518	47 636	15 595
Erilasteaed	5	184	50
Lasteaed-algkool	66	3 017	709
Lasteaed-põhikool	3	90	0
Kokku	600	51 263	16 957

Tabel 2.
Lasteasutused, normatiivsed kohad ja kohta ootavad lapsed, 2004

Põhiharidus

Põhiharidus (1.–9. klass) on kõigile kohustuslik üldharidusmiinimum, selle omandamine on riigi- ja munitsipaalkoolides õppemaksuta. Koolikohustuslane on laps, kes käimasoleva aasta 1. oktoobriks saab seitsmeaastaseks.

Viimasel ajal on põhiharidus üha aktuaalsem arutlusteema. Eriti diskuteeritakse põhikoolist väljalangemise ja klassikursuse kordamise üle. Klassikursuse kordajate arv on püsinud 3000–5000 piires ja aastas katkestab põhikooli rohkem kui 1500 last (tabelid 3 ja 4). Põhjusi, miks koolikohustust ei täideta, on mitu, nt pikaajaline haigus, ka koolikohustusliku ea lõpp (17 a) jm.

Tabel 3.
Põhikooli klassikursuse kordajad päeva- ja õhtuõppes ning nende osatähtsus õpilaste koguarvus (õppeaasta alguses), 2000–2005

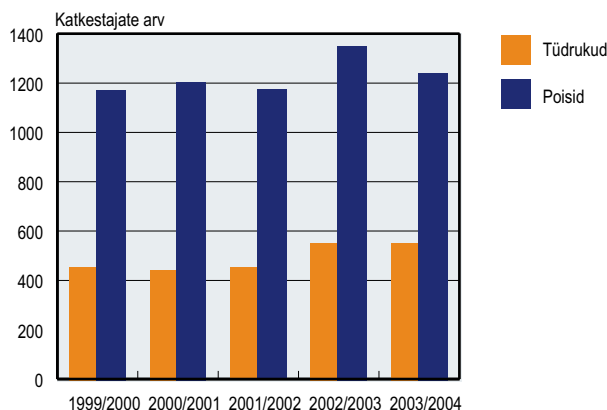
Õppeaasta / Osatähtsus, %	Kordajad
2000/2001	6 201
Osatähtsus	3,43
2001/2002	5 072
Osatähtsus	2,91
2002/2003	4 843
Osatähtsus	2,90
2003/2004	4 383
Osatähtsus	2,55
2004/2005	3 764
Osatähtsus	2,52

Tabel 4.
Põhikooli klassikursuse katkestajad päeva- ja õhtuõppes ning nende osatähtsus õpilaste koguarvus (õppeaasta kestel), 1999/2000–2000/2001 kuni 2003/2004–2004/2005

Õppeaasta / Osatähtsus, %	Katkestajad
1999/2000–2000/2001	1 614
Osatähtsus	0,89
2000/2001–2001/2002	1 635
Osatähtsus	0,94
2001/2002–2002/2003	1 616
Osatähtsus	0,97
2002/2003–2003/2004	1 892
Osatähtsus	1,10
2003/2004–2004/2005	1 782
Osatähtsus	1,20

Nii palju klassikursuse kordajaid ja väljalangejaid on murettekita. Lapsele on klassikursuse kordamine suur ajakaotus — lükkuvad edasi tulevikuplaanid. Madal haridustase on hiljem takistuseks töö leidmisel. Iga teine Eesti töötu on põhiharidusega või põhikooliõpingud katkestanud. 2003. aasta andmetel oli 17–24-aastaste hulgas 10 000 põhikoolist väljalangenut.

Põhikooli katkestanute osatähtsus on küll aastati kasvanud, aga mitte märkimisväärselt. Klassikursuse kordajate arv on aasta-aastalt isegi veidi vähenenud. Olulisem on pöörata tähelepanu kordajate ja katkestajate sookoosseisule. Poisid katkestavad õpinguid tunduvalt rohkem kui tüdrukud (joonis 2). Ka klassikursuse kordajaid on poisse rohkem kui tüdrukuid: 2004/2005. õppeaasta alguses kordas 7. klassi 2,1% tüdrukutest ja 5,3% poistest, 8. klassi 2,9% tüdrukutest ja 5,1% poistest ning 9. klassi 3,2% tüdrukutest ja 4,0% poistest. Kõige rohkem ongi klassikordajaid ja katkestajaid 7.–9. klassis, s.o puberteedieas.

Joonis 2.
1999/2000.–2003/2004. õa
põhikooliõpingud
katkestanud
tüdrukud ja poisid
päeva- ja õhtuõppes

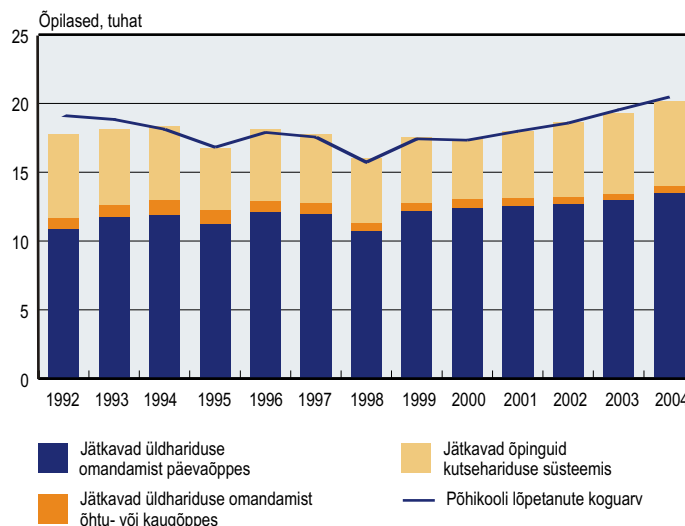
2003/2004. õppeaastal katkestas õpingud päeva- ja õhtuõppes ligi 1800 last, neist koolikohustusliku ea lõppemise tõttu 700 (40% katkestajatest), majanduslikel põhjustel (sh asus tööle) 250 (14%), heideti välja sobimatu käitumise tõttu 20 (1%), heideti välja edasijõudmatuse tõttu 330 (18%), pikaajalise haiguse tõttu 10 (0,6%), perekondlikel põhjustel 30 (1,7%), suri 30 (2%) ja 410 (23%) katkestas õpingud muudel põhjustel, mille kohta puudub täpsem info.

Väljalangemise ennetamiseks on moodustatud paljudes koolides kasvatus-raskustega laste klassid, mis on hea koolipoolne distsiplineerimatute õpilaste mõjutusvahend. Väiksem õpilaste arv tavaklassides lubab õpetajal tegelda iga lapsega individuaalsemalt ja aidata õigel ajal üht või teist õpilast õpiraskustes. Uudne suund last aidata ja õppimisel toetada on arenguestlused, kuhu kaasatakse ka lapsevanemad, kes peaksid olema samuti kursis lapse koolimurede ja -rõõmude, arengu ja tulevikuplaanidega.

Laste koolist väljalangemist võib põhjustada kaudselte ka teine palju kõneainet pakkunud probleem — koolivägivald. Paljud koolid on võtnud meetmeid vaimse ja füüsilise koolivägivalla tõkestamiseks, kuid on koole, kus arvatakse, et koolivägivalla temaatika on ülepaistatud.

Enamik põhikooli lõpetanuid jätkab üldhariduse omandamist. Siiski on märgata tendentsi, et järjest vähem põhiharidusega noori jätkab õpinguid keskkoolis. Aastal 2000 jätkas üldhariduse omandamist ligi 76% põhikooli lõpetanute, aastaks 2004 oli see protsent 69. Samas on üsna levinud jätkata õpinguid kutsekoolis. Aastal 2000 valis kutsehariduse omandamise 24% põhikooli lõpetanud noortest, kuid 2004. aastal juba ligi 29%.

Järjest enam on põhikooli lõpetanuid, kes ei jätkata õpinguid ei üld- ega kutsehariduse süsteemis, seda vähemalt mitte kohe pärast põhikooli lõpetamist.

Joonis 3.
Õpingute jätkamine
pärast põhikooli
lõpetamist,
1992–2004

Üldharidus

Vaesusriski määr

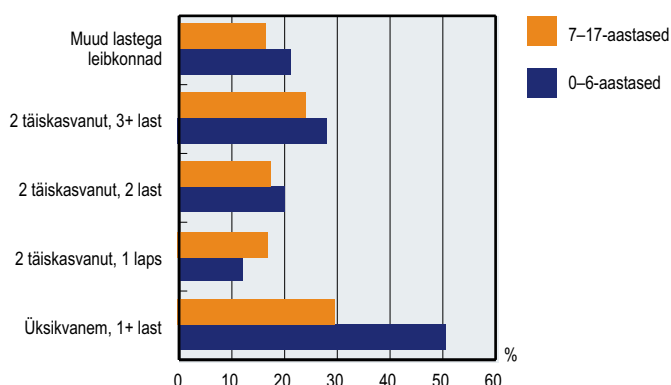
Vaesusriskis elavad lapsed

Inimesed, kellele leibkonnaliikmena osanev keskmine sissetulek kuus ehk ekvivalentsissetulek on alla 60% riikliku ekvivalentsissetuleku mediaanist ehk vaesusriski piirist, elavad vaesusriskis. Aastal 2003 oli vaesusriski piir Eestis 1936 krooni ja vaesusriskis elavate inimeste osatähtsus 18% rahvastikust. Kuni 6-aastastel oli see näitaja aga 22% ja 7–17-aastastel 20%. Kõige halvemas olukorras on üksikvanema leibkonna lapsed (joonis 4): kuni 6-aastastest lastest pooltel on ekvivalentsissetulek alla vaesusriski piiri, 7–17-aastastest ligi kolmandikul.

Kahe vanemaga leibkonnas suurendab laste arv vaesusriski määra. Ühe kuni 6-aastase lapsega leibkonnas oli vaesusriski määr isegi alla Eesti keskmise — 12%, kahe lapse puhul 20%, kolme ja enama lapse puhul aga juba 28%.

7–17-aastaste lastega leibkonnas oli erinevus mõnevõrra väiksem: ühe ja kahe lapsega leibkondades oli 17%-l 7–17-aastastest ekvivalentsissetulek alla vaesusriski piiri, kolme ja enama lapsega leibkondades aga 24%.

Muudes kuni 6-aastaste lastega leibkondades elas 2003. aastal vaesusriskis 21% lastest, 7–17-aastastega leibkondades aga 16%.

Joonis 4.
0–6- ja 7–17-aastaste vaesusriski määr leibkonna tüübi järgi, 2003

Vaesusriski süvik

Mõistmaks kui vaesed vaesusriskis elavad inimesed tegelikult on, tuleb analüüsida vaesusriski süvikut. Vaesusriski süvik mõõdab, kui madalal vaesusriski piirist on nende sissetulek, kes elavad vaesusriskis. 2003. aastal oli vaesusriski süvik nii 0–6-aastastel kui ka 7–17-aastastel 24% vaesusriski piirist, mis on võrdne Eesti keskmisega. Niisiis jääb pooltel vaesusriskis elavatel lastel ekvivalentsissetulek alla 1471 krooni.

Vanemliku hoolitsuseta lapsed ja tänavalapsed

Viimase aastakümne poliitilised ja majanduslikud muutused on toonud kaasa Eesti elanikkonna kiire kihistumise. Eluga n-õ keskmisel tasemel toimetulijate kõrval eristub teravalt kaks äärmuslikku rühma: ühelt poolt aktiivsed ja majanduslikult edukad ning teiselt poolt passiivsed, majanduslikult mitte-toimetulevad inimesed. Lapsevanemate majanduslik kihistumine laieneb paratamatult lastele. Paljudest sotsiaalsete ja majanduslike raskustega kodudest pärit ja iseenda hoolde jäetud lastest on saanud tänavalapsed. Tavaliselt selline laps koolis ei käi, ta hulgub, kerjab, varastab, tihti tarvitab ka uimasteid. Vanemliku hoolitsuseta lapsi on just suuremates linnades, maa-asulates ja väikelinnades on üksikjuhte.

Ligikaudu neljandik aastas arvele võetud sellistest lastest pannakse varjupaika (hiljem tuleb leida püsivam elukoht), kolmandik paigutatakse perekondadesse.

Kriitilisse situatsiooni sattunud laps võib pöörduda rehabilitatsioonikeskuse või varjupaika (turvakodu). Nendesse asutustesse pöördunud või sinna kellegi vahendusel sattunud hoolitsuseta ja kaitseta laste arv on aastatel 2000–2003 kahanenud 26%: 2000. aastal oli selliseid lapsi 2440, 2003. aastal 1800.

Tabel 4.
Arvele võetud
ja paigutatud vanemliku
hoolitsuseta lapsed,
2000–2003

Kõige sagedamini pöörduvadki turvakodudesse 7–14-aastased lapsed. Ootamatult palju abiotsijaid on väga väikesed: iga neljas 2003. aastal turvakodusse tulnud laps oli alla 7-aastane. Kõige sagedam turvakodusse pöördumise põhjus oli hulkurlus ja elukoha puudumine. Võrreldes 2000. aastaga oli 1,9 korda rohkem pöördumisi elukoha puudumise tõttu ning 1,5 korda enam preevängivalla tõttu. Elukoha puudumise põhjus oli kasvanud kõigis vanuserühmades, kõige enam 0–6-aastaste hulgas (2,5 korda, olles ka kõige sagedam pöördumise põhjus), 7–14- ja 15–17-aastaste seas oli kasv 1,6-kordne. 7–14-aastastel oli kõige sagedam pöördumise põhjus hulkurlus.

	2000	2001	2002	2003
Aasta jooksul arvele võetud lapsed	1 227	1 255	1 249	1 276
neist kuni 3-aastased	153	174	206	216
Arvelolevatest lastest paigutatud	1 305	1 288	1 301	1 326
perekondadesse	597	455	392	381
bioloogilistesse perekondadesse	320	411	441	453
laste hoolekandeesutustesse	157	202	238	184
varjupaikadesse	231	220	230	308

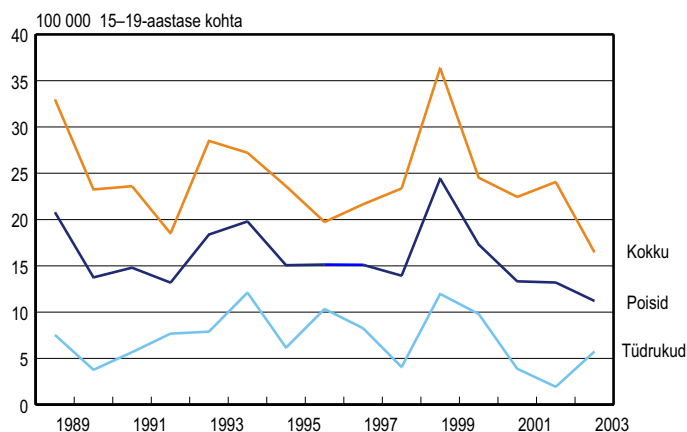
Noorte kuritegevus

Noorte kuritegevus näitab kasvutendentsi. 2004. aastal panid alaealised toime 36% rohkem kuritegusid kui 2003. aastal, kokku 3200 kuritegu, neist oli varavastaseid kuritegusid 77%. Kuritegelikult kõige aktiivsem vanuserühm varavastaste kuritegude puhul on 16–17-aastased. Alaealiste toimepandud isikuvastaste kuritegude arv kasvas võrreldes 2003. aastaga 2,6 korda. Kuritegevus on muutunud julmemaks — isikuvastaste kuritegude osatähtsus registreeritud kuritegudes on alaealiste puhul 11%. 2004. aastal mõisteti kohtus süüdi 1034 alaealist, nendest 87 tütarlast. Vanglas oli 55 alaealist, s.o 1,6% vangide koguarvust.

Laste vägivaldne surm

15–19-aastaste vanuserühmas oli välispõhjustest tingitud surmade arv 100 000 kohta 1989. aastal 83 ja 2003. aastal 55, 0–14-aastaste vanuserühmas vastavalt 41 ja 27. Välispõhjuste tõttu saab surma rohkem poisse kui tüdrukuid. Surma välispõhjuste hulka kuuluvad õnnetusjuhtumid, rünne ja tahtlik enese-kahjustus (enesetapp). Suur osa õnnetusi on liiklusõnnetused, juhuslik uppumine, tule toime. 0–1-aastaste puhul on rohkem maosisu sissehingamisest ja kukkumisest tingitud surmajuhtumeid.

10–14-aastaste vanuserühmas oli enesetappude arv 100 000 kohta maksimaalne poistel 1993. aastal (ulatudes 13 juhuni 100 000 poisi kohta) ja tüdrukutel 1994. aastal (6 juhtu 100 000 tüdruku kohta). Kogurahvastikus oli nii meeste kui naiste enesetappe enim 1994. aastal. 15–19-aastaste seas oli enesetappude arv suurim 1999. aastal (24 juhtu 100 000 kohta, poistel 36 ja tüdrukutel 12 juhtu).

Joonis 5.
15–19-aastaste
enesetapud,
1989–2003

Surma välispõhjusted

Laste ajakasutus

10–14-aastaste laste ööpäevases ajakasutuses on kõige suurema osatähtsusega isiklikele tegevustele (uni, söömine, pesemine jms tegevused) kulutatud aeg — 12 tundi ja 3 minutit, järgneb vaba aeg 6 tundi 57 minutit, siis õppimine 3 tundi ja 28 minutit ning 1 tund ja 20 minutit kulutatakse majapidamisele ja perekonnaga seotud tegevustele. Ülejäänud aeg jaguneb tasulise ja vabatahtliku töö vahel, mis selles vanuserühmas ei ole märkimisväärne.

Tüdrukute ja poiste ajakasutuses on suurim erinevus see, et 10–14-aastased tüdrukud teevad kodutöid keskmiselt 14 minutit kauem kui samaealised poisid ning 10–14-aastastel poistel on päevas vaba aega keskmiselt 18 minutit rohkem kui eakaaslastest tüdrukutel.

Vaba aja tegevustest on kõige populaarsem teleri ja video vaatamine (2 tundi 30 minutit), spordiga tegelemine (1 tund 11 minutit), suhtlemine teistega (1 tund 7 minutit), mitmesugused mängud (29 minutit), liikumine (28 minutit), lugemine (25 minutit). Ülejäänud vaba aja hõlmab meelelahutus, passiivne puhkus, hovid, raadio ja muusika kuulamine, arvuti.

Kui lahutada ööpäevast unele ja isiklikele tegevustele kulutatud aeg, siis on 10–14-aastased lapsed ärkveloleku ajast ühe kolmandiku (3 tundi 33 minutit) üksinda, peaaegu pool ajast (5 tundi 31 minutit) koos teiste perekonnaliikmetega; viiendiku ajast (2 tundi 39 minutit) koos sõpradega ja muude tuttavatega.

Ärkveloleku ajast 40% (4 tundi 36 minutit) veedavad 10–14-aastased poisid ja tüdrukud kodus, viiendiku ajast (2 tundi 18 minutit) koolis, kümnendiku (1 tund 10 minutit) kellegi teise kodus, üle kümnendiku (1 tund 49 minutit) veedetakse aega õues, tänaval, ilma kindla asukohata; väljaspool kodu (reisil, väljasõidul) ollakse keskmiselt 23 minutit päevas.

Laps — kas kulu või investeering

Lapse sünd ja kasvatamine toob perekonna eelarvesse lisakulutusi, millega tuleb arvestada. Lastega leibkonnas, kus noorim laps on 0–6-aastane, oli 2003. aastal keskmine väljaminek kuus 8632 krooni. 7–17-aastaste lastega leibkonnas oli keskmine väljaminek kuus 9428 krooni. Üksikvanema leibkond 0–17-aastaste lastega saab kulutada vähem, ainult 5494 krooni kuus. Võrreldes keskmise leibkonnaga (2,4 liiget), kus väljaminek oli 6095 krooni kuus, oli alaealiste lastega leibkonna väljaminek 2500–3300 krooni suurem. Erandiks on lastega üksikvanema leibkond, kus kulutusi on keskmise leibkonna kulutustega võrreldes vähem. On selge, et väljaminek sõltub eelkõige leibkonna sissetulekust ja kui rääkida pere-eelarvest, siis sissetulek katab väljamineku.

On oluline vahe, kas kulutada vaid iseendale või tuleb arvestada ka lastega. See on rahaline pool. Samas saab majanduses võtta laste eest hoolitsemist ja nende koolitamist investeeringuna. Vanemad kasutavad oma aega ja ostetud kaupa ning teenuseid selleks, et anda ühiskonnale teadmiste ja kogemustega terve inimkapital. Vanemad võivad saada investeeringutelt ka tulu, kui lapsed asuvad tööle ja annavad oma panuse perekonna sissetulekusse, eriti vanemate vananedes. Lasterohkus võib seega olla ka vanaduspensionikindlustus. Paraku ei ole see investeerimismotiiv kuigi oluline ei Eestis ega ka madala sündimusega Lääne ühiskonnas laiemalt.

Kollektiivsest vaatepunktist on siiski äärmiselt tähtis, et vanemad investeeriksid lastesse ja need investeeringud genereeriksid majanduskasvu. Vastasel korral võib vanemate põlvkond pensionile jäädes oma heaolu kaotada, sest majanduslikult aktiivne elanikkond, nende loodavad maksutulud ja nendega seotud eelarvevahendid vähenevad. Samas saab lastesse investeeritu üht osa mõõta aja kaudu — kui palju kulutatakse laste eest hoolitsemisele ja nende õpetamisele aega ja mis on selle turuväärtus.

Perekonna kulutused ja sissetulek

Hooldustegevusele, mis hõlmab nii lapse füüsilist hoidmist, järele vaatamist, õpetamist kui ka lapsega mängimist ja suhtlemist, kulutati päevas keskmiselt 21 minutit. Mehed kulutasid laste hooldamisele keskmiselt 8 minutit päevas, naised pool tundi. Kui väärtustada seda koduabilise palgaga, investeerisid naised riigi tasandil lastesse 1,7 miljardit krooni ja mehed 388,7 miljonit krooni aastas. Kokku investeeriti lastesse umbes 2,1 miljardit krooni, mis hõlmab sisemajanduse koguproduktist tinglikult 2,2%.